

Müasir Azərbaycan müstəqilliyinin 20-ci ilində...

"Azərbaycan Respublikasının Dövlət müstəqilliyi əldə edilməsi tarixi hadisədir, bizim böyük bayramımızdır".

Ulu öndər Heydər Əliyev

"Biz sadəcə əhalinin maddi rifahının artırılması vəzifəsini qarşıya qoymuşuq, inkişaf etmiş ölkəyə çevirmək vəzifəsini qarşıya qoyuruq və buna nail olmaqdan ötrü potensial var"

Prezident İlham Əliyev

Öz dövlət müstəqilliyini bərpa etmiş Azərbaycan ötən əsrin sonlarında bir sıra ciddi sınaqlarla üz-üzə qalmışdı. Mürəkkəb siyasi və sosial-iqtisadi vəziyyətin səciyyəvi olduğu 90-cı illərin əvvəlində hakimiyyətə səriştəsiz qüvvələrin gəlməsi ölkəmizin siyasi və iqtisadi vəziyyətini ağırlaşdırmışdı. Respublikamızın məhv olmaq təhlükəsi labüd idi. Xarici və daxili qüvvələrin Azərbaycanı parçalamaq və dövlət kimi dünya xəritəsindən silmək planları, demək olar ki, həyata keçmək üzrə idi.

Yeni müstəqillik qazanmış respublikada siyasi və iqtisadi sabitliyi bərpa etmək, xaos və böhranı aradan qaldırmaq, dağılmış iqtisadiyyatı bərpa etmək üçün möhkəm iradə sahibinə, uzaqgörən, qətiyyətli şəxsiyyətə, böyük siyasi təcrübəyə malik dühaya ehtiyac var idi. Bütün bu məqsədlərə nail olmaq yalnız ulu öndər Heydər Əliyev kimi nəhəng siyasi xadimin hakimiyyətə gəlməsi sayəsində mümkün ola bilərdi.

Ulu öndərin hakimiyyətə gəlişi ilə öz həqiqi dövlət müstəqilliyinə qovuşmuş Azərbaycanın inkişaf strategiyası müəyyən edildi. Bu strateji konsepsiya ölkəmizin potensial imkanları, milli mənafeləri, qlobal iqtisadi meyillər, geosiyasi reallıqlar və bu qəbildən olan digər vacib amillər nəzərə alınmaqla hazırlandı. Ulu öndər ilk növbədə, çoxmülkiyyətli bazar iqtisadiyyatının başlıca tələblərinin təmin olunması istiqamətində siyasi iradə nümayiş etdirdi və iqtisadi transformasiyanın qanunauyğunluqlarını nəzərə alaraq əsaslı islahatlara start verdi.

Parlaq gələcəyin üfüqləri...

Ümummillə liderin gərgin və əvəzolunmaz fəaliyyəti nəticəsində ölkəmizdə siyasi sabitlik bərqərar oldu, atəşkəs əldə edildi, irimiqyaslı iqtisadi islahatlara başlanıldı. Təkamül yolu ilə düşünülmüş və təmkinlə əsaslı islahatlar həyata keçirildi. Liberal bazar iqtisadiyyatının bütün komponentlərini həyata keçirməyi islahatların başlıca hədəflərinə çevirən Azərbaycan hökuməti 1994-cü ildən başlayan bərpa və dinamik inkişaf dövrünün tələblərinə uyğun qətiyyətli addımlar atdı. Dövlətin tabeçiliyində olan torpaq mülkiyyəti kəndlilərə verildi ki, bu sahədə respublikamız MDB-də ilk islahat aparan ölkə hesab olunur. Digər sahələrdə də özəlləşdirmənin həyata keçirilməsi nəticəsində iqtisadiyyatın strukturunda ciddi keyfiyyət dəyişiklikləri baş verdi və liberal iqtisadiyyatın formalaşması üçün əlverişli zəmin yarandı. Bunun nəticəsində ölkədə maliyyə vəziyyəti sabitləşdi, iqtisadiyyata cəlb olunan investisiyaların həcmi ildən-ilə artdı, xalqın həyat səviyyəsi yaxşılaşmağa başladı.

1994-cü il sentyabrın 20-də "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması və icrasına başlanılması ilə Azərbaycanın dünya iqtisadi sistemində inteqrasiyasının və ölkənin enerji təhlükəsizliyinin möhkəm təməli qoyuldu. "Əsrin müqaviləsi"ni imzalamaqla respublikamızın yaxın illər üçün güclü maliyyə resurslarının formalaşmasına baza yaratdı.

Azərbaycan MDB məkanında Qərbin iri neft şirkətləri ilə böyük miqyasda saziş imzalayan ilk dövlət olmaqla, Xəzər dənizində beynəlxalq əməkdaşlığın əsasını da yaratdı. Neft-qaz sektorunda həyata keçirilən genişmiqyaslı işlər iqtisadiyyatın digər sahələrinin inkişafında lokomotiv rolunu oynadı. Düşünülmüş iqtisadi siyasət nəticəsində makro-iqtisadi sabitliyə nail olundu və davamlı iqtisadi artımın əsası qoyuldu, iqtisadiyyatın bütün sahələrində islahatlara başlandı, əhalinin həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılması istiqamətində ciddi addımlar atıldı.

İnkisafın meyarları və ölkədə sosial yüksəlis...

Respublikamızda bazar iqtisadiyyatının bütün istiqamətləri üzrə əhatəli proqramların həyata keçirilməsi milli iqtisadiyyatın inkişaf tempini yüksəltdi. 1996-cı ildə ümumi daxili məhsul istehsalının artım tempi 1,5 faiz, 1997-ci ildə həmin rəqəm 5,8 faiz, 1998-ci ildə isə 10 faiz təşkil etdi. İqtisadiyyatın aparıcı sahəsi olan sənayedə geriləmənin qarşısı alındı və bu bölmədə artım müşahidə edildi. Ümumilikdə, 1996-2002-ci illər ərzində sənaye məhsulu istehsalı 23,6 faiz, yaxud orta hesabla ildə 3,6 faiz artdı.

Azərbaycanın mənfəət neftinin dünya bazarlarına çıxarılması isə respublikamızın etibarlı maliyyə ehtiyatlarının formalaşmasının əsasını qoydu. Bununla da ölkəmizdə islahatların dinamikliyini daha da artırmaq, irimiqyaslı layihələr həyata keçirmək, əhalinin sosial yaşayışını yaxşılaşdırmaq üçün davamlı və etibarlı maliyyə rezervləri mənbəyi formalaşdı. Beləliklə, 1995-2003-cü illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatı böhran və tənəzzül məngənəsindən çıxaraq, iqtisadi inkişaf və yüksəliş yoluna qədəm qoydu. Bu illər ərzində ümumi daxili məhsul 95 faiz, sənaye məhsulunun həcmi 25,7 faiz, kənd təsərrüfatı istehsalının həcmi 53,9 faiz, dövlət büdcəsinin gəlirləri 3 dəfə,

Ölkənin valyuta ehtiyatları 85 dəfə, xarici ticarət dövriyyəsi 4 dəfə, orta aylıq real əməkhaqqı 5,1 dəfə artdı. İnflyasiya səviyyəsi isə 2-3 faizə endirildi. Büdcə gəlirləri 1995-cii ildə 500 milyon manat olduğu halda 2003-cü ildə 1,5 milyard manatı ötdü. 2003-cü ildə dövlət büdcəsinin gəlirləri 1,5 milyard manatı, xərcləri isə 1,7 milyard manat təşkil etdi. Ölkə iqtisadiyyatına yönəlmiş investisiyaların ümumi həcmi 20 milyard ABŞ dollarını keçdi.

Yeni əsrdə Yeni Lider, Azərbaycan iqtisadiyyatında yüksəliş...

Ümummilli lider Heydər Əliyevin layiqli davamçısı, Prezident İlham Əliyev tərəfin-dən davam etdirilən iqtisadi islahatlar 2003-cü ildən başlayaraq daha da sürətləndirildi və ölkə iqtisadiyyatında yeni inkişaf mərhələsinin əsası qoyuldu. Prezident İlham Əliyev yeni inkişaf erasının tələbləri-nə uyğun olaraq respublikamızın tərəqqisi və zənginləşməsi üçün islahatlar kursunun miqyasını daha da dərinləşdirib və Azərbaycanın davamlı iqtisadi inkişafının, uzunmüddətli sabitliyinin, dünya dövlətləri içərisində yüksək nüfuz sahibi və etibarlı tərəfdaş olmasının təminatçısına çevrilib.

Miqyas baxımından bütün ölkə ərazisini əhatə edən yeni inkişaf konsepsiyası sosial çalarların dərinləşməsi və əhalinin yaşayış imkanlarının hədsiz dərəcədə yaxşılaşmasına təkan vermiş oldu. Bu makro-iqtisadi konsepsiyanın qarşdakı illərdə daha da geniş vüsət alması iqtisadi, siyasi və sosial bölmələrdə islahatların bütün komponentləri ilə məzmun baxımından dərinləşməsinə baza yaratdı.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı dövlət proqramlarının hazırlanaraq həyata keçirilməsi bölgələrin bərabər və tarazlı şəkildə inkişaf etmə-sinə impuls verdi və bütün rayonlarda kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsinə nail olundu. Proqramın uğurla icra olunması regionlardakı mövcud əmək ehtiyatlarından, təbii və iqtisadi potensialdan səmərəli istifadə edilməsi son nəticədə bütün rayonların simasının dəyişməsinə, bölgələr arasında iqtisadi tarazlığın bərpa olunmasına, rayonların sosial həyatında müşahidə olunan fərqin aradan qaldırılmasına, yeni iş yerlərinin yaradılmasına, əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsinə, bütövlükdə isə bütün rayonların sosial həyatında ciddi dəyişikliklərə gətirib çıxarıb.

Azərbaycan yeni onilliyə yüksək gəlirli ölkə kimi daxil olur...

Son 8 ildə həyata keçirilən iqtisadi-sosial siyasət ölkə-mizin ümumi inkişafına və əhalinin sosial müdafiəsinin güclənməsinə impuls verir. Ötən müddətdə dövlətin gəlirləri ilk növbədə, sosial kateqoriyaların maddi rifahının yüksəlməsinə və sosial infrastrukturun yaxşılaşdırılmasına yönəlib. Ötən səkkiz ildə mini-mum əmək haqqı 10 dəfədən çox, pensiyaların baza hissə-si isə ilbəl artırılıb. Keçən müddətdə tələbələrin təqaüdləri 20 dəfəyə qədər qaldırılıb. Orta əmək haqqı 4.5 dəfə artıb və hazırda bu rəqəm 320 manatdan yüksəkdir. Bu dövrdə əhalinin pul gəlirləri 5 dəfəyə yaxın artıb. Yoxsulluğun səviyyəsi bir neçə il əvvəl 49 faizə bərabər idisə, hazırda bu rəqəm 9 faizdən də aşağıdır.

Azərbaycan ötən 20 illik tarixi bir dövrdə makroiqtisadiyyatın bütün sahələri üzrə, o cümlədən demografik durum, əmək ehtiyatları, sosial təminat, elm, təhsil, mədəniyyət, səhiyyə, ev təsərrüfatlarının vəziyyəti, ətraf mühit, infrastruktur, ticarət, xidmət, insanların məşğulluğu, yaşayış tərzini, istehlak bazarı və digər komponentlər üzrə yüksək inkişaf yolu keçib. Nəticədə respublikamız dünyada insan inkişafı indeksi üzrə pozitiv nəticələr əldə edib. Respublikamız 2000-2010-cu illər arasında postsovet məkanında insan inkişafı indeksinə görə illik 1,77 artım dərəcəsi ilə ən yüksək göstəriciyə nail olub. Azərbaycan "orta insan inkişafı" qrupu ölkələrini tərk edərək, "yüksək insan inkişafı" ölkələri kateqoriyasına daxil olub.

Qarşdakı illər üzrə ölkəmizin inkişaf proqnozları da çox ümidvericidir. Uzunmüddətli inkişaf proqnozlarına əsasən, Azərbaycanda ümumi daxili məhsulun həcmi yaxın 5 ildə 90 milyard dollara çatacaq. Dövlət büdcəsinin gəlirləri isə 30 milyard dollar təşkil edəcək. Bütün bu inkişaf indekslərinin əldə olunması əhalinin gəlir əldə etmək imkanlarının genişləndirilməsinə səbəb olacaq, yoxsul əhalinin sayının əhəmiyyətli dərəcədə azaldılmasına gətirib çıxaracaq. Milli gəlirin dünya ölkələri üzrə bölgüsündə Azərbaycanın mövqeyi əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşacaq.

Ramil VƏLİBƏYOV

Yeni Azərbaycan Partiyasının Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasını 20-ci ildönümü ilə əlaqədar gənclər arasında keçirdiyi Müasir Azərbaycan-20" adlı yazı müsabiqəsinə təqdim etmək üçün